

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

ЭНСИЭЛИ

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2005 с.
Балаһан ыйын
27
күнэ
оптуоруньук
№ 125
(9596)

ЭБЭРДЭМИСБИ!

Саха Республикатын Президентин Ыйаабынан республика социальнай-экономическай сайдыытыгар улахан кылаатын уонна предпринимательство эйгэтигэр уһулуччу ситиһилэрин иһин биһиги биир дойдулаахпыттар, «Копиртехсервис» ХЭО генеральнай директоругар **НИКИФОРОВ АЛЕКСАНДР ТАРАСОВИЧКА** «Саха Республикатын норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ» бочуоттаах аатниг эрилинэ.

Саха Республикатын Президентин Ыйаабынан социальнай-экономическай сайдыыга кылаатын, производственнай объектар материалнай базаларын бөбөрөгүтү уонна «Кыайыы 60 сылыгар — тыа хаһаайыстыбатын 60 производственнай объектарын» дьин аграрниктар көбүлээһиннэрин өйөөһүнүн иһин тыа хаһаайыстыбатыгар 2005 сыллаах Государственной Бирезимий лауреатын аата **ВИНОКУРОВ ЗАХАР ВАСИЛЬЕВИЧКА**, Хатын Арыы нэһилиэгин «Дьөгөгөй» бааһынай хаһаайыстыба баһылыгар ингэрилинэ.

Ньургун Тимофеев, Саха Республикатын Государственной Мунньабын (Ил Түмэн) Председателэ:

«БЭЙЭБИТ БЫҔААРАР КЫАХТААХПЫТ»

Биһиги тыабыт сирин проблемалара — бу үгүс өтүнэн биһиги бэйэбит кыайахпыттын сөп уонна бэйэбит, федеральнай киин диэки көрбөккө эрэ, быһаарар эбээһинэстээх суолларбыт.

Дьон куоратка кириэргэ дьулуһууларын боспуу — бу урбанизация аан дойдутаагы сайдыытын сыһа утарсыы дьин араас теоретиктар албэх этиилэрин мин истэн турабын. Киһилэр хоту дойду дьонун куораттар аргыстарыгар көһөргөлүүхкө, киһилэр тамакт муонунан, оҕуруонан уонна табат тириитинэн хааччылаахха иттиһинэ суверенитарды оҕорорго сорук туруоруоҕа дииллэр. Иттиһээ эбон биһиги табаар оҕороччуларбыт тигир суолунан тиэллэн кэлиэхтээх бородууксуйаны кытта күрөстэхэр кыахтара суох дэһэллэр.

Мин көрүүбэр, итинник сыһааннаһы биһиэхэ, сувереннай республикага, кыайан ылыныллыбат суол. Биһиги тыа хаһаайыстыбатыгар бэрлэлэр үп хас биирдии харчытыгар тийээ сайдыыга үлэһилирин ситиһиэх тустаахпыт. Хайы-үйэ ончолуллубат бородууксуйа иһин төлөөһүн эрэ буолбакка, ону ааһан производствонь кэргэтигэ, санат технологиялар үлээ киллэрингэ саһаас ончолуллуохтаах. Биһиги инники кэскилбитин көрүөхтээхпит, тыа сирин проблемаларын абырахтааһынынан эрэ дьарыктаммакка, дьыала агардас экономикай өтүн эрэ учуоттаабакка, культурнай, духуобунай өтгүлэрин эмиз учуоттуохтаахпыт.

Дьон олорор сирин таһымыгар муниципальнай быыбардар буолаллара ыйы кыайат кэм хаалла.

Быыбардар буолуохтара дьин эрэллээхпит. Ол гынан баран, олохтоох былааһы үөскэти уонна үлэтин тэрийии, салайар үлээ нэһилиэнньэни дьингээхтик тардыы ордук уустук сороктара биһиги иннибитигэр туруохтара.

Мин манна культурага, үөрэхтээһингэ ситиһиллэри чөлүгүн хаалларарга уонна үксэтин иһэргэ, норуот политическай уонна экономикай өтүнэн бэйэтин көрүнүүтүгэр саһа, ордук көдүүстээх быһаарылыары ырытан оҕорууга уонна ылыныыга улахан кыах баар дьин эрэллээхпит. Оттон ити Россияй Федерация састаабыгар Саха сирин государствоноһун салгыы бөрүгөтүү төрүтүнэн буолуоҕа.

Хомуур-2005:

БАЛАҔЫАННА ХАЙДАБЫЙ?

Балаһан ыйын 23 күнүгэр улуус үрдүнэн 60,4 гектардаах аһаас груннаах оҕуруот сирин 31,5 гектарытан 380 т үүнүү хомулуна. Ол иһигэр 266 т хаппыыста, 16 т моркуоп, 98 т сүбүөкүлэ ылыһына. 1 гектартан ортотунан 120,6 ц үүнүү кэллэ. 2004 с. ити көрдөрүү 215 ц тэҥнэспитэ.

Соботуопкаһыыр тэрилтэлэр «Эрэл» ТХПКК (былаан 1000 т) 139 т, «Энсиэли» ТХПК (1760 т) 125 т, «Илгэ» УПО (40 т) 0,2 т оҕуруот аһын туттулар. Туттарыллыбыт оҕуруот аһыттан 259,2 т аһыга барбыт.

Быйыл улуус үрдүнэн 480,1 гектарга хортуоппуй олодуллубут. Итинтэн 477,1 гектарытан 4550 т хортуоппуй хомуллан, сезоннаабы сорууда 93,6% толоруллубут. 1 гектартан ортотунан 95,3 ц үүнүү ылыллыбыт. 1665 т хортуоппуй сизмээ ууруллубут, 1680 т батарылыбыт.

Аасыт саас 1042 гектарга сизмэ буорга түһэрлибит. Ол иһигэр 342 гектарга сэлэһинэй, 164 гектарга дьэһимиз, 536 гектарга эбиэс ыһыллыбыт. 72 гектардаах бааһына списаниеба ыһыллыбыт. 628 гектардаах сизмэ сүөһү аһылыгар бэрлэлибит. Ол иһиттэн 184 га — сэлэһинэй, 84 га — дьэһимиз, 360 га — эбиэс. 342 гектартан сизмэ хомуллуохтаах (136 га сэлэһинэй, 30 га дьэһимиз, 156 га эбиэс). 238 гектартан 47 т сизмэ хомуллубут.

330 га сүөһү аһылыгар аналлаах бааһынаба 65 гаатыгар күөх маасса, 265 гектарыгар сенаж үүнэрлибит. 628 гектардаах бааһына сүөһү аһылыгар бэрлэлибит. 47 гектардаах күөх маассаттан, 37 гаалаах сенажтан 288 т сүөһү аһылыга бэлэмнэммит. Ол иһигэр 40 т — от, 248 т — сенаж.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

Быһылааннар

КУОБАХЧЫТТАР «ОМОНУ» ЭРЭ БИЛИНЭЛЛЭР

Куобах булдуу көгүлүн бириэмэтигэр Нам улуугуар араас быһылааннар тахсыбыттар, ол туһунан дьон эгин-араастаан уларытан кэпсидилэр, сымыыа сурах-садьык тарданар. Маны чуолкайдыр сыалтан, дьингээдин туһунан хаһыакка табаары ваадалаабынан пахтыбыт. Онуоха милиция начальнигин эбээһинэтин төлөрөөчү Владимир Иванович Николаев маньык инттиһэрдэ:

— Куобах көгүллэһини иннинэ улуус олохтоохторо эрдэ, ол эбэтэр балаһан ыйын 15 күнүгүн тыага тахсыбыттар этэ. Маассабытдык тахсыы балаһан ыйын 16 күнүгэр буолбута. Дьон куобах көгүлүн боддуогуу тутуспат, эрдэ тийэһин албэти бултуулар өрүсүһэр. Балаһан ыйын 16 күнүгэр 1 Хомуустаах нэһилиэгин олохтооҕу Новгородов бултуу тийэһин баран бэйэтэ сааһа дьиннэнэн хомолголоохтук өлбүтэ. Ити күн Ханчалыга турар «Сахатранснефтегаз» дьизитигэр куорат олохтоохторо маассыналар алдынан тохтоон баран, сорохторо куобахты барбыттар, сорохторо маассына өрүмүнүнү хаалбыттар. Бу төрилтэ үлэһитэ бобуулаах зона дьин сэрэтэн бу сиртэн баралларыгар модьуйбт. Онуоха маассыналар алдыаммыт буолан кыайан барар кыахтара суодунан чугас бултуу сылдыбыттар. Оттон «Сахат-

ранснефтегаз» үлэһитэ куоратка биллэрбитигэр ОМОН арыаллааһынаах бу төрилтэ бэрэстэбиттэллэрэ тийэһин кээһин быһаарсыбыттарын түмүгэр балаһан ыйын 15 күнүгэр бу нэһилиэккэ убаастанар киһи Спиридонов сураһа суох сүтөн күн бүгүнүгэр дьылы киһи дьыллата биллибэт. Балаһан ыйын 17 күнүгэр 1 Хомуустаах олохтооҕу Пестриков И Хомуустаахха үбүдүөйгэ дьин ааттаан барбыт, маассынатын Граф Бизергэр ыалга хаалларбыт уонна ханна барбыта биллибэт. Эбиэ эттиһин баһарабын, балаһан ыйын 4 күнүгэр Граф Бизергэр ууга түспүт Павлов уонна Плечев дьин дьон көстө иликтэр. Оттон балаһан ыйын 22 күнэ буолар түүнүгэр Партизан нэһилиэгиттэн кырбанан ыарахан туруктаах Афанасьев дьин киһи балдыһага кириэн өйүгэр кирибөккө өллө. Балаһан ыйын 21 күнүгэр эмиз Партизанга чааһынай дьиз умайытын түмүгэр 90 саастаах Харитонов дьин буруоһа тумнастан өллө.

Сырыы айы дьонго сэрэтэрим курдук, халлаан хараҥарытыннан сибээстээн сэрэхтээхтик, оролоргутун харыстыы, баайгытын-дуолгутун көрө-истэ сылдыһын дьин эттиһин баһарабын.

Вэйэ информ.

АЛБАС ДА АРААСТААХ, АРДЫГАР АҔАРЫ АТАҔАСТАБЫЛЛААХ

Бу сыл саһатыгар, чуолкайдаан эттэххэ тохсуһуу 5 күнүгэр, ынах төрөөтүбүс сизтэм дьин харах харатын курдук харыстаан, кэтээн-маннаан иһин күн кураан күннэри былдыһаан көлөһүн таһса кэпсидит оппун «албас» тийэһин барбыттар. Тохсуһуу 2 күнүгэр ойбон аллара кириэ сылдыһан стоговоһ соһуулаах трактор салаанан аһаһытын көрөн хайдах эрэ дууһам айдаммыта. Ус хоһон баран оппун чуһааһаарым дайы ол туругум өссө ыта ылан истэ. «Ама дуу?» — дьин саныһыбын. Санаабын аралдытабын. Ыраахтан кэтэһиһэр буолан отум күүрөтэ курааннаһын эрдэ көрдүм. Трактор суоһа дьыргыһа сьтар...

(Бу туһунан ситиһили калэр нүөмөрдөрөз билсизэххит)

БИҔИГИ ХАЛАҔДААРБЫТ:

НЭҺИЛИЭКТЭР МУНИЦИПАЛЬНАЙ ОРГАҔНАРЫГАР БЫҔБАРДАРГА ДИЭРИ 19 КҔН ХААЛЛА

САХА СИРИН ОЛОХТООХТОРУГАР «РОССИЯ АГРАРНАЙ ПАРТИЯТА» БҔТҔН РОССИЯТААБЫ ПОЛИТИЧЕСКАЙ ПАРТИЯ САХА СИРИНЭЭБИ САЛААТЫН ПОЛИТИЧЕСКАЙ СҔБЭТИН ЫҔЫРЫЫТА ЫҔЫКТАБЫЛЛААХ БАР ДЬОММУТ!

Олохтоох бэйэни салаһыныыга кирибипит быһыытынан, Сахабыт сирин улуустарыгар уонна куораттарыгар нэһиликтэр баһылыктарын уонна нэһилиэк сүбэтигэр депутаттары талыы саһаланна.

НЭҺИЛИЭК ОЛОХТООХТОРО — ЫҔЫК КЫРДЬАБАСТАР, ҮЛЭ ВЕТЕРАҔНАРА!

Нэһиликкит олоһун, былыргыттан быһыллыга дьини кимнээбэр да эһиги билэбит. Нэһилиэк инникитин туһугар санаабытын түмүг, сүбэлэһин. Нэһиликкит баһылыгын, нэһиликкит депутаттарын талыыга дьонгутугар-сэргэбитигэр, ынапаргытыгар, ыччаттаргытыгар сүбэ-ама буолун.

Сыйстарыман. Республика бюджетиттан улууска барар үп-харчы аны нэһиликтэргэ быһа көрүллэр. Ол үп-харчы кырыымчык собус буолуоҕа. Олох-хут инники хайдах буолара, нэһилиэк кэһтэрэ эбэтэр кэскиллэнэрэ — нэһилиэк саһа саһалтата хайдах дьаһанарыттан тутулуга улахан буолуоҕа. Эһиэхэ — аһа көлүөнэ дьонго — нэһилиэк, улуус, государство өттүтэн ончолулар өгөлөр нэһилиэк саһа саһалтата бэйэтин аһа көлүөнэ үлэһит дьонун төһө сыаналыырыттан, ытыктырыттан эмиз тутулуктаах буолуоҕа. Онон, дьин чаччы нэһилиэгин туһугар, дьонун-сэргэтин туһугар кыһамнылаабын, киһи быһыытынан дьонуннаабын эрдэттэн билэр, итэбэйэр дьонгутун баһылыкка, депутатка талылапалларыгар көмөлөһүн, онук киһини талын.

НЭҺИЛИЭК ҮЛЭНИТ ДЬОНО!

Нэһилиэк олоһун билигин эһиги тутан олоробут. Тус кыһалбаһытын биир кыһалбаһын түмүг, түмсүн, сүбэлэһин, дьонгутугар-сэргэбитигэр тыл-эс буолун, сөпкө дьаһанын. Чаччы үлэни-хамнаһы билэр, нэһилиэк кэскилин билэр, ыһынар уонна туруулаһар киһини бэйэбит ортобуттан булун, нэһилиэк саһалтатыгар тэҥгэ киригин, сүбэһэн үлэни саһалаан. Эһиги хайдах дьаһаммыккыт нэһилиэк иннини кэскилин быһаарар дьылбалаах, онон дьонуннаах толкуйу толкуйданын, күннээби кыһалбаһа балытарыман.

ЭДЭР ДЬОН, ЭДЭР ЫЧЧАТ!

Нэһилиэк инникитэ — эһиги. Эһиги инникитигэр — аһа көлүөнэ үлэһит дьон нэһиликтэрин, бөһүөлэктэрин, дьоннорун-сэргэлэрин буттүүнүн туһугар олорбут, үлэлээбит үтүө холобурдара. Ону туһунан, оно тэҥнэһин. Онуоха дьулуһар күүстээх санаалаах буоллаһытына — толлон туруман. Дьонгуту-сэргэбит иннигэр тахсын, дьон итэбэлин ылына, толоро үөрэһин. Нэһилиэк инникитэ — эһиги. Аһа көлүөнэ дьону кытта биригэ үлэлэһин, киһилэртэн үөрэһин, уһуйуллун, олоххутугар сүбэ, холобур оҕостун.

ТЫА СИРИН ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯТА, УЧУУТАЛЛАР, КУЛЬТУРА, ДОРУОБҔА ХАРЫСТАБЫЛЫН ҮЛЭНИТЭРЭ, ТЫА ХАҔААЙЫСТЫБАТЫН СПЕЦИАЛИСТАРА!

Олох хаамыытын билэ олоробут. Нэһиликкэ ортотугар өйдөтөр үлээ көмөлөһүн, сүбэ-ама буолун. Тыа сирин интеллигенциятын аатын үрдүктүк тутун. Нэһилиэк олоһор-дьяһаһар кэскиллээх хайыскалары тобулан, дьобурдаах салайааччылары тула дьону түмэн биригэ үлэлэһин, үлэлэһин, нэһилиэк олоһун тэҥгэ салайсын.

НЭҺИЛИЭК САЛАЛТАТЫГАР БЫҔБАРГА ТУРУММУТ ДЬОН!

Эһиэхэ ситиһини баһарабыт — хас биирдигитигэр. Эһиги инттиһиттэн кыайыны ситиһинээ — дьон итэбэйит киһитэ. Эһиги бу нэһилик дьонобут, эһиги үлэһит-хамнаһыт, быһылыгыт-майгыгыт, үлээ, дьонго сыһантыгыт, дьиз кэргэһит — барыта ытыс үрдүгэр. Ынапаргыт, биир дойдулаахтаргыт эһиэхэ сыйстарыахтара суоҕа. Кытаатын, дьон итэбэлин түһэн бириэмэн, үлэлэһин, инникитин ыраалаһын, кэскиллээхтик дьаһанын, нэһиликкит олоһун туһуларга дьулуһун. Саха сирин аграрнай партията — «Сахам сирэ» — онуоха көмөтирэх буолуоҕа.

ЫҔЫКТАБЫЛЛААХ БАР ДЬОММУТ!

Нэһилиэк быыбара биир уратылаах. Эһиги талыт саһа саһалтатын — былаас атын ханьык да органнарыттан эһиэхэ ордук чугас, хараххыт дьон иһигэр сьлдьэр дьон, киһилэр эһиги саһамай чугас, күннээби, күннээтэ өссүкү туһар кыһалбаһытыгар быһаччы орооһор кыахтаах дьон. Ол аата бу дьон, бэйэлэрин саһа боломуочууларын күүһүнэн эһиги олоххутугар, дьылбаһытыгар кыттар, ону аһан үтүнэн эбэтэр мөкүнэн дьайар кыахтаах буолуохтара. Ону — умнуман, сыйстарыман!

Быыбарга кытта саһаан. Быыбарга бары да үөрүйэх дьонгут. Быыбар кэмигэр, мэлдьи буоларын курдук, агитация бөһө буолуоҕа. Быыбары көргө кубулуата саһаһын, харчынан, үбүнэн көөчүктэни, үөһэттэн модьуйуу, ай-маһынан түсүһүү, партияларынан өттөйүү — барыта баар буолуоҕа. Быыбар эрэ саһана туһан хаалар дьонго, быыбар эрэ саһана дьон туһугар умса-төннө түһэ сылды аатырар партияларга — эрэмизэн. Дьону үрүнүнэн эбэтэр кыһылынан буолбакка, үлэтинэн, киһитинэн сыаналаан нэһиликкит саһалтатыгар талын. Талыллан, үлэлэһин бардахтарына, чаччы баһатынан, кыһаллан үлэһир буоллахтарына, бу дьон нэһилиэк, тыа сирин, тыа сиригэр олорор олохтоох дьон дьингээх интэриэстэрини, ханьык күүстэр, ханна партия дьингээхтик өйүүрүн, туруорсарын өйдүөхтэрэ, билэхтэрэ.

Ытыктабыллаах биир дойдулаахтарбыт, эһиэхэ эйэ-дэмнээх олоһу, үлээ-үөрэххэ ситиһиллэри баһарабыт.

ЫҔырыы «Сахам сирэ» — «Россия Аграрнай партията» Бүтүн Россиятаабы политическай партия салаатын Политическай сүбэтинэн ылыһына

Учууталлар XI съезтарин көрсө: делегаттар тустарынан кэпсибит

ОЮНУ ИТИИ СААДТАН САБАЛАНАР

Учууталлар XI съезтаригэр улуустуруттан делегатынан «Тулукчаан» оро саадын сэбиэдиссэйэ Макарова Раиса Прокопьевна барар чыска тигистэ. Арай-ах ыйытыга эппистиригэр көрдөспүшөр, улгумнук сөбүлэстэ.

— Раиса Прокопьевна, эйигин учууталлар XI съезтаригэр делегатынан талыллан барар буолбуккунан ис сүрөхпиттэн ээрдэлибит. Улэҥ, коллективны туһунан билиһинэрэ дуо?

— 1999 с. НПК-ны бүтэриэхпиттэн «Тулукчаан» оро саадыгар сэбиэдиссэйинэн үлэлибит. Оро саадыт 35 миэстэлээх, онтон 15 кыра саастаах оролорго анаар. Итээччилэригэр 60% үрдүк үөрэхтээх педагогтар.

— Улэҥит ис хоһоонун арай-ах тылынан билиһинэрэра.

— «Организационно-педагогические условия развития экологически-ориентированной деятельности детей дошкольного возраста» дээн экспериментальнай программа оҥорбуппут, бу программа улусе экспериментальнай площадка тыһынан буолар. Итээччилэр үлэлэрэ улууска, ону таһынан республикага «Лена» үөрэхтэһин эргимтэтигэр тарҕаммыта.

— Материальной-технической базаны тургу хайдыр?

— Материальной-технической базаны тургу нурмада эппистиригэр ээрэ, өссө тусуон баҕарабыт, көккө кыаллыбат өрүттэр биллэн турар бааллар. 2003 с. төрөппүттэр, нэһилиэк бэтэрээһиннэр көмөлөрүнэн физкультурнай-музыкальнай саала пристройун туп-

пуппут. Попечительбит «Северторг» АО ген. директора С.Н. Степанов көмөтүнэн 80 тыһ. солк. суумалаах пристройга отопление тардыллыбыта, персональной компьютер атылылабыллыбыта.

— Оролор доруобуйалара туруктаах буоларыгар ханнык ньымалары туттагыт?

— Күннэтэ системаламмыт профилактической эрчиллиилэри ыһтабыт. Ол түмүгүнэн 1 оронон ыарыы намтаата. Холобура, 2003 с. 6 оро көтүспүт эбит буоллаҕына, 2004 с. 5 оро буолбута.

— Эһиэхэ попечитель төрөппүттэрдээхит дуо?

— Биһиэхэ сүүрүн көмөлөһөр күүс төрөппүттэригэр буолаллар. Ол курдук көхтөөх төрөппүттэринэн Е.В. Парникованы, И.Н. Максимованы, И.В. Кривошапкинаны ааттаталыахха сөп. Попечительбит С.Н. Степанов кыһалдыбытын өйдөөн өрүү көмөлөһөр, кыһамыһаах попечитель диэһин баҕарабын.

— Съезд үлэтигэр тугу күүтүбүт?

— Маннайгынан, съезд делегатынан талыллан барар буолбуппуттан наһаа үөрэбин. Съездкэ оро саадыгар сыһыаннаах болпуростар көрүлүөхтэрин баҕарабын. Оро личность буолан, сайдан тахсарыгар оро саада улахан оруоллаах. Иккиннин, материальной базанан, аһыгылы тыһтээх дьылэри туталлара буоллар дээн баҕа санаалаахпын.

— Раиса Прокопьевна, кэпсээниң иһин баһыыба. Тус үлэҥэр, коллективка ситиһилэри баҕарабыт.

М.С. ИГНАТЬЕВА,
чорэх управлениетын методига

ОЮО-АЙМАХ СӨБҮЛҮҮР КИИИТЭ, УЧУУТАЛ ЧУЛУУТА

Учуутал идэтин голору баһылаан, сыраалаах үлэтин хото кыһан, үлэни чулуута буолуу — ылбычча эрэ сатанар суол буолбатах. Бу элбэх сырааны, үтүмөн үлэни, сүдү тулууру, дьулууру эрэйэр кэрэхсэнэр быһыы. Нам улуунун 1 Хомустаах орто оскуолатыгар 1986 сылтан — үрдүк үөрэхти бүтэрэбиттэн — үтүө суобастаахтык, өрө таһаарыһаахтык Колесова Елена Васильевна биология учууталынан үлэли-хамсыы сылдьар. Киһи нигит-үөрэппит оҕолоро араас үөрэхтэргэ улгумнук кириэн ситиһилээхтик үөрэнэллэр, медик, биолог, учуутал идэлэрин баһылаан, республикабыт араас муннуктарыгар таһаарыһаахтык үлэһиллэр.

Елена Васильевна Өлүөнэ эбэ үрдүгэр турар Кэбээйи Куокуйугтан төрүттээх-уустаах. Оро сылдьан оскуолага үөрэх туйгуна, эргичи талааннаах, активист буолан, «Артек» лааҕырга сынһанар чыска тигисбитэ, «Балом буол» республикатааҕы оро хаһыатын кэскиллээх корреспондента этэ.

Үрдүк үөрэх кыһатын — Хабаровскайдаагы педагогической институту ситиһилээхтик бүтэрэн, Нам улуунугар кийит буолан, учуутал сыраалаах үлэтин саҕалаабыта. Ол кэмтэн бу күнгэ диэри киһи учуутал быһытыһынан киэҥ далааһынаах үлэтэ үрдүк таһынаах, кэжэ ситиһиллэрдээх.

Елена Васильевна — улууска, республикага биллэр үрдүк категориялаах биолог учуутал, Саха Республикатын үөрэтирин туйгуна, Сорос бириэмийэтин уонна «Дети Саха-Азия» фонда стипендиаттара, «Учитель ученических признаний-96» улуустаагы конкурэ кыайылааҕы, «Учитель года-97» республикатаагы конкурэ кыттыһылааҕы.

Киһи уроуктара проблемнай үөрэтиги уонна араас саҕа технологияларга тирэһиригэр, олоҕу-дьаһаҕы кытта ыкса ситимнээхтэр, айылганы харыстыыр хайыскалаахтар. Оро аймах Елена Васильевна уроуктарынан олус сөбүлүүр, дьаныһан туран, үөрэ-көтө үөрэнэр. Салайар кабинета баай ис хоһоонноох матырыйаллаах, ол уроук сыалын-соругун ситэригэр тэһүү күүс-көмө буолар. Учуутал биология, экология предметтигэр умсугутар олус интэриһинэй активнай курстары тэрийэн ыһтар, бу

дьарыктарга элбэх оро баҕаран туран сылдьар.

Елена Колесова үлэтигэр оро айар, чинчийэр дьоруун сайына-рыһынан салайтарар. Хас биридди үөрэнээччи кыһын таба тайанан, научнай-чинчийэр үлэҕэ угуһан, оро иннигэр сөптөөх сыалы-соругу саҕабыллаахтык туруорар. Ол түмүгэр, киһи үөрэнээччилэра саҕа арыһылары оҥорон, ону чигэтэн үөрэтэн, тэһнээн көрөр, дириҥник хорутан ыһтар, араас сабаҕалааһынары оҥорор, экспериментэри ыһтар, бэйэ үлэтигэр сөптөөх сыанабыл туруорунар дьоруурда сайдар. Оро бэйэтин бэйэтэ личность быһытыһынан булуһуута уонна биллиитэ — учуутал үлэтин сүүрүн соругунан буолар.

Елена Васильевна — ороно научнай-үөрэтэр үлэҕэ сыһыарыы ньыматын голору баһылаабыт учуутал. Ол курдук, 2000 с. саҕалаан киһи үөрэнээччилэра сылаагы хасты да буолан улуустаагы уонна республикатаагы «Инникэ харды» научнай-практической конференция, экология конференция лауреаттарынан, дипломантарынан буоллулар. 2004 с. Солдатова Лена (11 кыл.) Москвага ытыллыбыт Бүтүн Россиятаагы «Подрост» конкурэ призера уонна Бүтүн Россиятаагы оскуола лесничестволары I съезтарин кыттыһылааҕы буолбута. Оттон быйыл саас Охлопков Петья (10 кыл.), Свинобоева Надя (11 кыл.) Бүтүн Россиятаагы эдэр лесоводтар национальнай «Подрост» конкурстарын 2005 с. Суздаль куоракка буолбут конференцияларын лауреатын үрдүк аатын ылан кэллилэр.

Киһи иитэр-үөрэтэр үлэҕэ халбаннаабат үрдүк көрдөрүүлэрдээх үөрэтэр оролоро биология уонна экология предметтигэр улуустаагы олимпиадаларга сылаагы кыайаллар, миэстэлэһэллэр. 2004, 2005 сылларга Свинобоева Надежда экологияга государственнай олимпиада суперфиналыгар төрдүс бочуоттаах миэстэни ылбыта. Кылаас салайааччытын быһытыһынан үлэтэ эмиз биһирээн, инник күөһү сыйдыар. Киһи салайар кылаастара оскуола араас күрөхтэригэр мэлдьи бастыһылар, үөрэххэ-үлэҕэ көхтөөхтүк кытталлар, үөрэххэ дьулуурдаах буолаллар. Бу барыта дириҥ толкуйтан, ситимнээх, элбэх өрүттээх үлэттэн тахсар ситиһини.

Сайын аайы Елена Васильевна салалтатынан үөрэтэр-чинчийэр үлэҕэ оролору уһуйар сылааах, чөл туруктаах буолууга туһаайар «Интеллект» лааҕыры үлэлэтэр. Айылгара сылдьан чинчийини ыһтыгыта Дьокуускай куорат научнай-чинчийэр институттарытан учуонайдары ыһтыран, оролору кытта алтыһынарар, үлэлэтэр.

Биология, химия уонна география учууталлары оскуолаагы уонна куестовой методической холбохустарын салайааччытын быһытыһынан эдэр учууталларга араас хабааннаах көмөнү оҥорор: декадалары, олимпиадалары ыһтар, дакылааттарга рецензия суруйар, улуустаагы үөрэх дьаһалтатын инспекторскай бэрэбиэркэтигэр кыттар уо.да. СГУ биолого-географической факультетын студентарына государственнай педагогической практикаларын салайан ыһтар.

Үлэтин уопутун тарҕатан регионнаагы, республикатаагы педагогической ааҕыларга, семинардага, конференцияларга араас темадаах дакылааттарынан ситиһилээхтик өрүү кыттар.

Елена Васильевна үлэтинэн эрэ мунҕурдаммат, алаһа дьэ дэлбэр хотуна, икки оро күн күбэй ийэтэ, истинг-иһирэх кэргэн, сатабыллаах хаһаайка, асчыт, истэннэҥи бастыга. Улахан оролоро Михаил, үрдүк үөрэхтээх технолог иделээх үлэти, кылаастара Мария республиканскай колледж II-с кылааһын үөрэнээччигэ.

Елена Васильевна дьонго-сэргэ ытыктанар мааны майгылаах үтүө киһи. Оро аймах, бииргэ үлэтир коллегалара, төрөппүттэр киһини киэҥ биллэһэх-көрүүлээх, өркөн өйдөөх, үтүө суобастаах, үлэтигэр бэриһилээх, ирдэбиллээх, эркин курдук эрэллээх, ыраас сырдык сэрбэлээх, холку майгылаах, амарах дууһалаах киһи быһытыһынан сыаналыһылар, кэрэхсизиллэр.

Үөрэнээччи таптала уонна биллиитэ, төрөппүт ытыктабыла, коллэга биһирэбилэ — бу барыта Елена Васильевна элбэх кэскиллээх ыгычаты үүнүэрэн таһаарыт дьинг-чаччы Учуутал буоларын туһулуур.

М.В. СОЛОВЬЕВА,
Нам улуунун I Хомустаах орто оскуолатын физика учуутала

Автобиография ДЬЯКОНОВ ВИТАЛИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ

Родился 29 января 1971 г. в с. Намцы Намского района в многодетной семье.

В 1988 г. успешно окончил Намскую среднюю школу.

С 1988-1989 гг. обучался в Сибирском автомобильно-дорожном институте в г. Омске.

Осень 1989 г. — осень 1991 г. — службав рядах Советской Армии.

В 1992 женился, имеет сына 1993 г. рождения. 1992-1994 гг. работал в Намском пожарно-спасательном отряде. 1994-1999 гг. работал в коммерческой структуре в г. Якутске.

В 1998 г. окончил ЯГУ им. М.К. Аммосова по специальности «Инженер-геолог».

В 1998 г. окончил Якутский финансово-экономический колледж по специальности «Финансы».

В 1999 г. вместе с семьей переехал в г. Мирный. 1 год работал главным специалистом в отделе социальной защиты населения Администрации Мирнинского района. С 2000 по 2005 гг. работал в налоговой инспекции г. Мирного в должности старшего госналогинспектора.

В 2002 г. окончил Хабаровскую государственную академию экономики и права по специальности «Финансы и кредит».

В 2003 г. заочно поступил в аспирантуру Дальневосточной академии государственной службы по специальности «Экономика и управление народным хозяйством».

УБААСТАБЫЛЛААХ НАМ СЕЛОТУН ОЛОХТООХТОРО!

Мин, Дьяконова Татьяна Николаевна, Нам селотун баһылыгар кандидат Виталий Васильевич Дьяконов олоһун, үлэтин сырдаталыһын, киһини нэһилиһинээр билиһинэрэһин баҕарабын.

Мин бэйэм Нам олохтоох буолабын. 1988 с. Нам орто оскуолатын бүтэрбитим. 1992 с. Виталийдын холбоһон ыал буолбуппут, биһир уол оролоохпут. СГУ педагогической факультетын бүтэрэн, үлэбин Дьокуускайдаагы 2 №-дээх педагогической училищегэ преподавателни саҕалаабытым, онтон Мирнэй куоракка 8 №-дээх «Чоппууса» оро саадыгар итээччинэн, методигынан, ол кэһинтэн Мирнэй оройоонун үөрэҕи салалтатыгар методигынан үлэлээбитим. 2003 с. СГУ аспирантуратыгар үөрэнэ сылдьабын.

Виталий Васильевич 1971 с. Нам селотугар элбэх оролоох ыалга күн сирин көрбүтэ. 1988 с. Нам орто оскуолатын ситиһилээхтик бүтэрбитэ. Оскуолага үөрэнэр кэмигэр оскуола уонна оройоон иһигэр ыһтыллар математикага, физикага буолар олимпиадаларга ситиһилээхтик кыттар, бэйэтин тула оролору мунһар лидер, төрийээччи, чаһылхай спортсмен быһытыһынан бэйэтин көрдөрбүтэ.

Оскуола кэһинтэн Омскай куоракка Сибирдээҕи авто-дорожнай институтка үөрэнэ сылдьан Дьокуускайга СГУ-га көһөн үөрэммитэ. Ол сылдьан бэйэтин баһытынан, үрдүк үөрэх студентарын призвитаабаттары урдунэн, Виталий бэйэтин холонон көрөөрү, биһир саастыһаахтарын кытта тэһнэ сулууспалылар баҕалаах, Владивосток куоракка икки сыл сулууспалаабыта. Ити да кэмгэ бэйэтин үчүгэй эрэ өттүнэн көрдөрбүтэ. 1990 с. Ош уонна Узген куораттарга буолбут национальнай конфлигы быһаарарга ананан, общественной бэрээдэҕи көрдөрө Виталий сулууспалылар чаһыны ыһтыттар. Сулууспалы бириэмийэтигэр хамаандатытан элбэх махтал суругу, грамоталары ылбыта. Ийэ дойдута уол оро буолар иһин төлөөбүт сыллаһын үчүгэйдик санһыр.

Армия кэһинтэн 90-с сыллар — рыночной экономика сайдыгыта, харчы-үп суох ыарахан кэмнэригэр биһиги ыал буолбуппут. Дьэ кэргэн аҕа баһылыга буолан, миниг үөрэттэрэри, оробутун итээри Нам с. баһаарынай этэрээтигэр пожарнигынан үлэлээбитэ. Үөрэххэ тардыһан СГУ ГРФ «Инженер-геолог» специальнойыгар кэтэхтэн үөрэммитэ, ону таһынан Дьокуускайдаагы финансово-экономической колледжга «Финансы» отделеһиһыгар үөрэххэ кирибита. 1998 с. икки диплому көмүскээбитэ. Биһир сыл икки үөрэти тэһнэ бүтэрбитэ. Виталий иннигэр туруорбут сыалын ситиһэр, саҕалаабыт дьыалатын түмүгэр тириэрдэр, үөрэххэ, олоххо дьоруурааһын дакаастыт.

Үлэлири, үөрэнэр да буоллар оройоон спортивнай олоһор актыыбынай кыттааччы. Ол курдук: волейболлурун, баскетболлурун, футболлурун ороочу сөбүлүүр. 1994 с. «ГИОС» футболла хамаандата республикага бастаан Санкт-Петербург куоракка Россия мивн-футболун 2 лигага күрөхтэһини хамаандатын чилиэнэ.

Олоһун биһир сүүрүн кэрэһинэн Мирнэй куоракка 6 сыл оробуппут буолар. 1999 с. бэйэбит баҕабытынан көһөн барбыппыт. Бу сыллар Виталий специалист быһытыһынан сайдарыгар, үүнүригэр улахан оруону оонһоотулар. Билбэт сиритигэр тийэн, туораттан туох да көмөтө суох, ыарахаттаран чаһылбака олохтутун оҥостон, үлэлээн-хамсаан, дьон-сэргэ убаастабылын ыһан, дьэ кэргэммит өссө күүстээх биһир соморо буолбута.

Виталий бастаан Мирнэй оройоонун дьаһалтатыгар социальнай харалта отделыгар сүүрүн специальниһынан, онтон налоговый инспекцияга етаршай госналогинспекторынан үлэлээбитэ. 2002 с. Хабаровскайдаагы экономика уонна быраап институтун «Финансы и кредит» специальнойын дипломун көмүскээбитэ, үрдүк үөрэхтээх финансист буолбута. 2003 с. Мирнэй налоговой инспекциятын салалтата Виталий эдэр, перспективалаах, биллээх-көрүүлээх специалист дээн Хабаровскай куоракка Дальнай Восток государственнай сулууста академиятыгар аспирантурага кэтэхтэн үөрэххэ ыһтыгыта. Билигин «Экономика и управление народным хозяйством» специальнойынан аспирантурага үөрэнэ сылдьар.

Виталий Васильевич сүрдээх эппиэтиһтээх, эрэллээх, принципиальнай, сокуоннары билэр уонна олоххо туһанар, үтүө финансовай, экономической ыһыгыһыларга эппиэт биһэр кыахтаах. Киһи быһытыһынан аһаҕас, чизһинэй, олох ыарахаттарын бэйэтэ аасыт буолан, дьон кыһалдатын өйдүүр, ыһынар, күүс-көмө буолар. Билбэт эбэтэр муһаахсыһар ыһыгыһыларга түүһнэри-күннэри хаһыаты, киһигэлэри, справочниктары хаһыһан эппиэтин булар, билитин хангатар, үлэ, үөрэх, олох хайысхаларыгар сөптөөх быһаарылары ыһынар. Аҕа быһытыһынан уолбутугар улахан болломтотун ууран, үөрэх, спорт өттүгэр угуйар. Уолбут Международнай, Сибир уонна Дальнай Восток математика, литература, естествознание предметтигэр ыһтыллыбыт олимпиадаларын кыайыһылааҕа. Билигин 6-с кылааска үөрэнэр.

Биһиги дьэ кэргэн аҕабыт, кэргэни буолаары турар быыбарга бэйэтин кандидат быһытыһынан туруоруммутун өйүүбүт уонна нэһилиһин социальнай-экономической сайдыгыгар, бэйэни салайыһыны саҕа кэрдиһигэр кириһигэр эдэр, эрэллээх салайааччы буолуо, билитин-көрүүтүн дьон олоһор сайдарыгар ууруо дээн биһиги эрэллээбит.

НАМ СЕЛОТУН ОЛОХТООХТОРО, БУОЛААРЫ ТУРАР БЫЫБАРГА СӨПТӨӨХ БЫААРЫНЫҢЫН ЫЛАН АКТЫЫБЫНАЙДЫК КЫТТАРЫТЫГАР БАҒАРАБЫН.

Убаастабылы кытта,
Т.Н. ДЬЯКОНОВА

